

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па навуковай рабоце
БДУКМ

_____ В. Р. Языковіч

«__» _____ 2019 г.

Рэгістрацыйны № ВД-_____/вуч.

СПЕЦЫЯЛЬНЫЯ ГІСТАРЫЧНЫЯ ДЫСЦЫПЛІНЫ

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай
спадчыны (па напрамках)*

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі ОСВО 1-23 01 12-2013 па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках), вучэбных планаў установы вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках). Рэгістрацыйныя нумары Е 23-1-85/17, Е 23-1-87/17 ад 4 ліпеня 2017 г.

СКЛАДАЛЬНІК

І. Н. Колабава, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

А. М. Ваганова, дацэнт кафедры археалогіі і спецыяльных гістарычных навук Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

М. М. Елінская, вядучы рэферэнт аддзела арганізацыйнай работы, выкарыстання дакументаў і інфармацыі Дэпартамента па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, кандыдат гістарычных навук

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай гісторыі Беларусі і музеязнаўства ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 9 ад 22.02.2018);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 5 ад 21.06.2018)

Адказы за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказы за выпуск: І. Н. Колабава

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны» складаецца з шасці раздзелаў – аанастыка, геральдыка, метралогія і храналогія, нумізматыка, сфрагістыка, фалерыстыка.

Мэтай выкладання вучэбнай дысцыпліны «Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны» з’яўляецца вывучэнне студэнтамі гісторыі грашовага абарачэння, узнікнення і фарміравання тэрытарыяльных і прыватнаўласніцкіх гербоў, беларускага імёнаслава, пячатак, узнагародных, метралагічных і храналагічных сістэм на беларускіх землях.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны» спрыяе падрыхтоўцы студэнтаў да практычнай дзейнасці, да больш паглыбленага аналізу і апісання розных відаў гістарычных крыніц. Авалоданне тэарэтычнымі і практычнымі навыкамі ў дадзеным кірунку спрыяе фарміраванню ўсебакова развітога спецыяліста ў галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Актуальнасць дадзенай вучэбнай дысцыпліны вызначаецца яе роляй у працэсе падрыхтоўкі навуковых супрацоўнікаў музейных і турыстычных устаноў.

Мэтавая накіраванасць вучэбнай дысцыпліны «Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны» акрэслівае шэраг задач:

- прасачыць на фактычным матэрыяле гісторыю станаўлення і развіцця спецыяльных гістарычных дысцыплін;
- выявіць характэрныя асаблівасці сістэмы аховы гісторыка-культурнай спадчыны ў Беларусі на прыкладзе геральдычных, нумізматычных, сфрагістычных, фалерыстычных калекцый.

Зместам вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках) прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый:

САК–6 Мець навыкі работы ў камандзе.

САК–7 Мець навыкі фармулёўкі і абароны свайго меркавання.

ПК–1 Планаваць, арганізоўваць і ўдасканалваць дзейнасць службаў кіравання музейнай справай, аховай гісторыка-культурнай спадчыны, адукацыі і турызму.

ПК–2 Планаваць, арганізоўваць і весці менеджарскую, маркетынговую, фінансавую і пасрэдніцкую работу.

ПК–6 Мець навыкі фармуляваць задачы па праектаванні, эксплуатацыі і ўдасканаленні (у частцы інфармацыйнага забеспячэння) стацыянарных музейных экспазіцый, выставак і турыстычных маршрутаў.

ПК–14 Планаваць, арганізоўваць і весці навукова-метадычную і вучэбна-метадычную работу.

ПК–15 Праводзіць кансультаванне па пытаннях музейнай справы, арганізацыі турызму і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

ПК–16 Здзяйсняць паказ, сістэматызацыю і аналіз інфармацыі па перспектывах развіцця галіны, інавацыйных тэхналогіях, праектах і вырашэннях.

ПК–17 Вызначаць інавацыі і спосабы іх дасягнення.

ПК–18 Працаваць з навуковай і вучэбна-метадычнай літаратурай.

ПК–19 Ацэньваць канкурэнтаздольнасць і эканамічную эфектыўнасць распрацоўваемых музейных тэхналогій.

ПК–20 Выкарыстоўваць метады аналізу і арганізацыі ўкаранення новых тэхналогій.

ПК–21 Складаць дамовы сумеснай дзейнасці па засваенні новых тэхналогій.

ПК–22 Рыхтаваць праекты ліцэнзійных дамоў аб перадачы правоў на выкарыстанне аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны» студэнты павінны *ведаць*:

– прадмет даследавання спецыяльных гістарычных дысцыплін;

– прыёмы і аб'екты даследавання спецыяльных гістарычных дысцыплін;

– інфармацыйныя крыніцы ў дадзеным кірунку;

– метадыку самастойнай работы з крыніцай і апрацоўкі інфармацыі;

– гістарычныя ўмовы развіцця аномастыкі, геральдыкі, метралогіі, нумізматыкі, сфрагістыкі, фалерыстыкі, храналогіі;

– метадыку выкарыстання набытых ведаў у музейнай працы;

– навуковыя дасягненні айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне.

Студэнтыв павінны ўмець:

– выкарыстоўваць прыёмы і метады спецыяльных гістарычных дысцыплін;

– выкарыстоўваць даныя спецыяльных гістарычных дысцыплін пры правядзенні практычнай і навуковай работы;

– праводзіць навуковую апрацоўку музейных калекцый;

– выкарыстоўваць інфармацыйныя крыніцы ў музейнай працы;

– выкарыстоўваць найноўшыя навуковыя дасягненні айчын-ных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне ў фондавай і экспазіцыйнай музейнай рабоце.

Студэнтыв павінны валодаць:

– прафесійнымі навыкамі аналізу і выкарыстання інфармацыйных рэсурсаў у галіне спецыяльных гістарычных дысцыплін;

– навыкамі стварэння інфармацыйных прадуктаў розных відаў па тэме курса.

Асноўнымі формамі навучання па вучэбнай дысцыпліне з’яўляюцца лекцыі і семінарскія заняткі, заданні для самастойнай работы студэнтаў.

Замацаванне атрыманых ведаў мае працяг пры праходжанні вучэбнай і вытворчай практыкі ў музеях краіны, у фондах, у якіх знаходзяцца нумізматычныя, фалерыстычныя, сфрагістычныя, геральдычныя і іншыя калекцыі.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны» выкарыстоўваюцца сучасныя метады навучання і камп’ютарныя тэхналогіі.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны» распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі вучэбных дысцыплін «Археалогія», «Этналогія і этнаграфія Беларусі», «Гісторыя Беларусі» і інш.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Спецыяльныя гістарычныя дысцыпліны» ўсяго прадугледжана 456 гадзін, з якіх 252 гадзіны – аўдыторныя (172 гадзіны – лекцыі, 80 гадзін – семінары).

Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па раздзелах:

– вучэбная дысцыпліна «Анамастыка» – 30 гадзін – лекцыі, 10 гадзін – семінарскія заняткі. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – залік;

– вучэбная дысцыпліна «Геральдыка» – 30 гадзін – лекцыі, 20 гадзін – семінарскія заняткі. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – экзамен;

– вучэбная дысцыпліна «Метралогія і храналогія» – 28 гадзін – лекцыі, 6 гадзін – семінарскія заняткі. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – залік;

– вучэбная дысцыпліна «Нумізматыка» – 30 гадзін – лекцыі, 20 гадзін – семінарскія заняткі. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – экзамен;

– вучэбная дысцыпліна «Сфрагістыка» – 20 гадзін – лекцыі, 14 гадзін – семінарскія заняткі. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – залік;

– вучэбная дысцыпліна «Фалерыстыка» – 34 гадзіны – лекцыі, 10 гадзін – семінарскія заняткі. Рэкамендаваная форма кантролю ведаў – экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

АНАМАСТЫКА

Уводзіны

Прадмет, змест і задачы вучэбнай дысцыпліны «Анамастыка». Этымалогія тэрміна «анамастыка». Асноўныя складовыя часткі анамастыкі (антрапаніміка, тапаніміка, этнаніміка). Крыніцы анамастычных даследаванняў. Спецыяльная тэрміналогія (анімія, анамасцікон, антрапанімія, тапанімія, этнанімія, тэанімія, касманімія, заанімія і інш.). Гістарыяграфічны агляд развіцця беларускай анамастыкі. Сувязь яе з іншымі навукамі.

Раздзел I. Антрапаніміка

Тэма 1. Найменне асобы: узнікненне, функцыі і шматкампанентнасць

Этымалогія тэрміна «антрапаніміка». Прадмет, задачы і крыніцы антрапанімікі. Гістарыяграфічны агляд развіцця беларускай антрапанімікі.

Значэнне ўласнага імя ў свядомаці чалавека. Роля іменавання асобы ў сацыяльным жыцці грамадства.

Агульны агляд традыцый еўра-азіяцкіх імёнаслоўных сістэм.

Тэма 2. Усходнеславянская імёнаслоўная сістэма

Фарміраванне імёнаслоўнай сістэмы ўсходнеславянскага насельніцтва. Перыядызацыя гісторыі развіцця ўсходнеславянскай імёнаслоўнай сістэмы. Асноўныя функцыі дахрысціянскіх імён (ідэнтыфікацыйная, засцерагальная). Традыцыі ва ўтварэнні дахрысціянскіх імён.

Рэканструкцыя і класіфікацыя старажытнаславянскіх імён па пісьмовых крыніцах XIV–XVI стст.

Тэма 3. Беларуская імёнаслоўная сістэма ў XIV – пачатку XX ст.

Старажытнабеларуская імёнаслоўная сістэма. Крыніцы, асаблівасці складання беларускага імёнаслова. Старажытныя ўласныя імёны: зніклыя і актуальныя.

Хрысціянскія кананічныя імёны ў беларускім імёнаслове. Размоўна-побывавыя формы імёнаў беларускага насельніцтва. Эмацыянальна-каштоўнасныя формы імя.

Двух-, трох-, чатырохслоўныя формы наймення асобы.

Працэс адаптавання іншамоўных уласных імён у беларускай мове (пераход $E \rightarrow O \rightarrow A$; $\Phi \rightarrow П$; $\Phi \rightarrow ХВ$; спрашчэнне груп галосных і зычных; страты пачатковага галоснага A ; замены $КТ$ на $ХТ$; змены $В$ на $У$ і інш.).

Імёны выбітных асоб у гісторыі Беларусі.

Тэма 4. Беларуская імёнаслоўная сістэма ў ХХ – пачатку ХХІ ст.

Прычыны навацый у імёнаслове беларускага насельніцтва. Антрапанімістычны бум у 1920–1930-х гг. Штучныя ўласныя імёны савецкага часу.

Агульная характарыстыка імёнаслоўнай сістэмы ў другой палове ХХ ст. (дахрысціянізацыя беларускага іменніка, уплыў урбанізацыі, знікненне адрознення паміж іменнікамі розных колаў насельніцтва, адраджэнне старажытнаславянскіх імён, узрастанне папулярнасці кананічных хрысціянскіх імён).

Тры складовыя элементы (імя ўласнае, імя па бацьку, прозвішча) у сучасным афіцыйным найменні асобы на тэрыторыі Беларусі.

Асаблівасці фарміравання і функцыі імя па бацьку.

Вызначэнне паняцця прозвішча, яго функцыі, крыніцы ўтварэння. Класіфікацыя славянскіх прозвішчаў (агульнаславянскія, усходнеславянскія, унутрымоўныя).

Вызначэнне этымалогіі ўласных імён, імён па бацьку і прозвішчаў на прыкладзе імён студэнтаў вучэбнай групы.

Тэма 5. Мянуска: прычыны ўзнікнення, класіфікацыя

Мянуска як адна з найбольш старажытных антрапанімічных форм. Функцыі мянушкі (ідэнтыфікацыйная, засцерагальная, эмацыянальна-каштоўная, інфармацыйная, камунікатыўная). Мянускі вядомых асоб у гісторыі Беларусі.

Прычыны існавання мянушак у сучасным жыцці. Класіфікацыя мянушак паводле іх сэнсу (час нараджэння, статус у сям'і, знешні выгляд, характар, прафесія, разумовыя здольнасці чалавека і інш.).

Тэма 6. Псеўданім: прычыны ўзнікнення, класіфікацыя
Прычыны ўзнікнення, спецыфіка і функцыі псеўданіма.

Класіфікацыя псеўданімаў (псеўдаандронімы, псеўдагінімы; сапраўдныя псеўданімы, абагульняльныя псеўданімы; крыптанімы і інш.). Псеўданімы грамадскіх і палітычных дзеячаў у гісторыі Беларусі XIX–XXI стст. Псеўданімы ў літаратуры і мастацтве.

Раздзел II. Тапаніміка

Тэма 7. Тапонімы – помнікі гісторыі і культуры Беларусі

Этымалогія тэрміна «тапаніміка». Прадмет, задачы і крыніцы тапанімікі. Гістарыяграфічны агляд развіцця беларускай тапанімікі.

Спецыяльная тэрміналогія (айконімы, палісонімы, камонімы, аронімы, гідронімы і інш.). Лінгвістычная і сэнсавая класіфікацыя тапонімаў.

Тапонімы як помнікі гісторыі і культуры краіны. Фактары, фарміруючыя тапонімы Беларусі (гістарычны, духоўна-рэлігійны, этнічны, лінгвістычны, прыродны, адміністрацыйны).

Мікратапонімы. Вызначэнне, паходжанне, асаблівасці бытавання.

Алгарытм вывучэння этымалогіі тапоніма.

*Тэма 8. Гідронімы:
спецыфіка ўтварэння і класіфікацыя*

Этымалогія тэрміна «гідронім». Крыніцы і спецыфіка ўзнікнення назваў рэк на тэрыторыі Беларусі (старажытнасць, дваістасць, паўторы, замацаванне назвы ў прылягаючых раёнах і інш.). Лінгвістычная і сэнсавая класіфікацыя назваў рэк Беларусі.

Крыніцы і спецыфіка ўзнікнення назваў азёр на тэрыторыі Беларусі (нестаражытнасць паходжання, няўстойлівасць і інш.). Лінгвістычная і сэнсавая класіфікацыя назваў азёр Беларусі.

Тэма 9. Айконімы: спецыфіка ўтварэння і класіфікацыя
Этымалогія тэрмінаў «айконім», «палісонім», «камонім».

Тыпы беларускіх паселішчаў (вёска, засценак, ваколіца, фальварак, мястэчка, горад). Лінгвістычная класіфікацыя айконімаў.

Сэнсавая класіфікацыя айконімаў (уплыў прыродных, ландшафтных, сацыяльна-эканамічных характарыстык; патранімічнае, рэлігійнае і культавае паходжанне; айконімы-саветызмы і інш.).

*Тэма 10. Урбанонімы: спецыфіка ўтварэння і класіфікацыя.
Афіцыйная і неафіцыйная ўрбананімія*

Этымалогія тэрміна «ўрбанонім». Прадмет, задачы і крыніцы даследавання назваў гарадскіх аб'ектаў. Спецыяльная тэрміналогія (агаронімы, драмонімы, гадонімы, эргонімы). Структура ўрбанонімаў (наяўнасць не менш двух кампанентаў).

Афіцыйныя і неафіцыйныя ўрбанонімы. Спецыфічныя рысы афіцыйных урбанонімаў (нацыянальная афарбоўка, магчымасць перайменаванняў, нізкая ступень вядомасці, слабая сувязь з дыялектам, перавага штучных назваў над натуральнымі, пісьмовая фіксацыя, уплыў сацыяльна-палітычнага фактару, здольнасць уключаць у сябе назвы іншых анамастычных разрадаў – хранонімаў і антрапонімаў).

Прычыны ўзнікнення і спецыфічныя рысы неафіцыйных урбанонімаў. Урбананімічная гісторыя Беларусі і яе перыядызацыя.

Тыпы гадонімаў (у форме аднаго-двух прыметнікаў, нумараваная, апісальная і нумаравана-апісальная формы, назвы вуліц у родным склоне, спалучэнне парадкавага лічэбніка, прыметніка і геаграфічнага апелятыва, скарачаныя назвы, абрэвіатура).

Перайменаванні гарадскіх аб'ектаў.

Вызначэнне паходжання асобных урбанонімаў.

Раздзел III. Этнаніміка

Тэма 11. Этнонімы: спецыфіка ўтварэння і класіфікацыя

Этымалогія тэрміна «этноніміка». Прадмет, задачы і крыніцы этнанімікі.

Агульная характарыстыка этнонімаў (кансерватыўнасць, устойлівасць, захоўванне носьбітамі). Значэнне вивучэння

этнонімаў пры даследаванні зніклых этнасаў. Прамыя і адваротныя суадносіны этнонімаў з тапонімамі.

Спецыяльная тэрміналогія (алаэтнонімы, аўтаэтнонімы, макраэтнонімы, мікраэтнонімы, этнаантрапонімы, этнатапонімы, этнахаронімы і інш.).

Тэма 12. Этнонімы – помнікі гісторыі і культуры Беларусі

Саслоўная і канфесіянальная дыферэнцыяцыя беларускага насельніцтва (этнасацыяльныя, этнаканфесіянальныя, лакальна-тэрытарыяльныя групы).

Гісторыя выкарыстання тэрмінаў Белая Русь, Чорная Русь, Русь Літоўская, Заходняя Русь, Паўночна-Заходні край, Беларусія, Беларусь.

ГЕРАЛЬДЫКА

Уводзіны

Прадмет, змест і задачы вучэбнай дысцыпліны «Геральдыка». Этымалогія тэрмінаў «герб», «геральдыка». Крыніцы геральдычных даследаванняў. Геральдыка тэарэтычная і практычная. Сувязь геральдыкі з іншымі спецыяльнымі гістарычнымі дысцыплінамі (генеалогія, сфрагістыка, нумізматыка і інш.). Гістарыяграфічны агляд развіцця геральдычных даследаванняў. Паходжанне гербоў. Функцыі герба (рэпрэзентатыўная і распазнавальная). Класіфікацыя гербоў. Гербы фізічных асоб (родавыя, прыватныя, асабістыя, сямейныя). Тэрытарыяльныя гербы. Геральдычныя калекцыі.

Раздзел I. Агульная геральдыка

Тэма 1. Складовыя часткі герба

Складовыя часткі герба: шчыт, шлем, начэлле, нашлемнік, карона, намітка, шчытатрымальнікі, дадатковыя аздобы, стужка, дэвіз, мантыя, засень.

Шчыт. Форма, поле. Падзелы поля шчыта. Металы, футры, колеры (эмалі, фарбы, фініфці). Метад умоўнай штрыхоўкі. Выявы на шчыце. Геральдычныя (канстантныя і другасныя) і

негеральдычныя (натуральныя, штучныя, фантастычныя) фігуры. Выкарыстанне спецыяльнай геральдычнай тэрміналогіі.

Сімволіка колераў, металаў, футраў, негеральдычных фігур.

Шлем. Размяшчэнне. Віды.

Начэлле. Размяшчэнне. Прызначэнне.

Нашлемнік. Размяшчэнне. Віды.

Карона. Размяшчэнне. Віды. Шапка, тыяра, чалма, капялюш.

Намітка. Размяшчэнне. Асаблівасці знешняга выгляду.

Шчытатрымальнікі. Размяшчэнне. Віды і асаблівасці.

Дадатковыя аздобы. Размяшчэнне. Прызначэнне.

Стужка. Размяшчэнне. Прызначэнне.

Дэвіз. Размяшчэнне. Змест. Мова.

Мантыя. Размяшчэнне. Асаблівасці знешняга выгляду.

Засень. Размяшчэнне. Прызначэнне.

Тэма 2. Асноўныя правілы распрацоўкі і апісання гербоў

Правілы састаўлення гербоў. Выпадкі змены гербавых фігур. Апісанне гербоў (паслядоўнасць, выкарыстанне спецыяльных тэрмінаў).

Апісанне шчыта (форма, падзелы, пакрыццё палёў, фігуры, іх размяшчэнне і інш.). Апісанне неабавязковых элементаў герба.

Раздзел II. Гісторыя развіцця беларускай геральдыкі

Тэма 3. Прыватнаўласніцкія і тэрытарыяльныя гербы на беларускіх землях у XIV–XVIII стст.

Асноўныя этапы развіцця геральдыкі Вялікага Княства Літоўскага. Узнікненне і развіццё прыватнаўласніцкіх гербоў у Вялікім Княстве Літоўскім. Дагербавыя выявы (клейны). Рунічная тэорыя. Гарадзельская унія 1413 г. Гербы шляхты Вялікага Княства Літоўскага.

Тэрытарыяльныя гербы – ваяводскія, губернскія і гарадскія. Гарадскі герб як сімвал самастойнасці. Класіфікацыя выяў на гарадскіх гербах.

Гербы цэхаў і канфесіянальна-асветніцкіх рэлігійных брацтваў. Мяшчанскія гербікі.

Паходжанне герба «Пагоня». Герб «Пагоня» – помнік гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі. Разнастайнасці герба «Пагоня». Пісьмовыя і сфрагістычныя матэрыялы аб працэсе пераўтварэння тэрытарыяльнага герба «Пагоня» ў дзяржаўны герб Вялікага Княства Літоўскага. Герб «Пагоня» ў канцы XVIII – пачатку XXI ст. Выкарыстанне герба «Пагоня» ў сучаснай тэрытарыяльнай геральдыцы Рэспублікі Беларусь.

*Тэма 4. Развіццё расійскай геральдыкі ў XVIII – пачатку XX ст.
(агульны агляд)*

Крыніцы і даследаванні па расійскай геральдыцы.

Агульны агляд станаўлення і развіцця расійскай геральдыкі ў XVIII – пачатку XX ст.

Заснаванне Геральдмейстарскай канторы (1722). «Общий дворянских родов гербовник» (1797). Класіфікацыя дваранскіх расійскіх гербоў.

Фарміраванне дзяржаўных сімвалаў.

Гарадская геральдыка.

Тэма 5. Геральдыка Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XX ст.

Уключэнне беларускіх зямель у склад Расійскай імперыі.

Развіццё геральдыкі на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XX ст.

Губернскія і гарадскія гербы. Класіфікацыя выяў на гарадскіх гербах.

Тэма 6. Геральдыка Беларусі ў 1918–1991 гг.

Абвяшчэнне незалежнасці БНР (25 сакавіка 1918 г.). Дзяржаўная сімволіка БНР.

Абвяшчэнне БССР (1 студзеня 1919 г.). Герб БССР. Абвяшчэнне Літоўска-Беларускай ССР (27 лютага 1919 г.). Герб Літоўска-Беларускай ССР. Аднаўленне БССР (31 ліпеня 1920 г.).

Зацвярджэнне Дзяржаўнага герба БССР VIII Усебеларускім з’ездам Саветаў (11 красавіка 1927 г.). Унясенне змен у герб у 1938–1939, 1958 гг.

Герб СССР. Абвяшчэнне СССР (30 снежня 1922 г.). Зацвярджэнне ЦВК Дзяржаўнага герба і сцяга СССР (6 ліпеня 1923 г.). Канстытуцыя СССР 1924 г. Змены ў савецкім гербе ў 1936, 1946, 1956 гг.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Тэма 7. Геральдыка Беларусі ў канцы ХХ – пачатку ХХІ ст.

Прыняцце Вярхоўным Саветам БССР Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай ССР (27 ліпеня 1990 г.).

Прыняцце Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь Законаў «Аб Дзяржаўным сцягу Рэспублікі Беларусь», «Аб Дзяржаўным гербе Рэспублікі Беларусь» (19 верасня 1991 г.).

Рэфэрэндум 14 траўня 1995 г. Прыняцце новага дзяржаўнага герба і флага Рэспублікі Беларусь.

Геральдычны Савет пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь (2002).

Сучасная тэрытарыяльная геральдыка Беларусі. Гербы адміністрацыйна-тэрытарыяльных і тэрытарыяльных адзінак Беларусі.

Дзяржаўны геральдычны рэгістр Рэспублікі Беларусь. Закон Рэспублікі Беларусь «Аб афіцыйных геральдычных сімвалах» (2012).

Тэма 8. Вексілагія (агульны агляд)

Вызначэнне вексілагіі як навуковай дысцыпліны. Прадмет, задачы і крыніцы вексілагічных даследаванняў. Этымалогія тэрмінаў «вексілагія», «сцяг», «флаг».

Функцыі сцяга, флага. Класіфікацыя сцягоў, флагаў. Складовыя часткі сцяга, флага. Сцягавы комплекс. Заканадаўчая база і агульныя прынцыпы стварэння сцяга, флага. Вексілагічныя калекцыі. Гісторыя дзяржаўнага флага Рэспублікі Беларусь.

МЕТРАЛОГІЯ І ХРАНАЛОГІЯ

МЕТРАЛОГІЯ

Уводзіны

Прадмет, змест і задачы вучэбнай дысцыпліны «Метралогія». Этымалогія тэрміна «метралогія». Гістарычная метралогія як спецыяльная гістарычная дысцыпліна. Крыніцы гістарычнай метралогіі. Яе сувязь з іншымі гістарычнымі дысцыплінамі. Гістарыяграфічны агляд развіцця даследаванняў па гістарычнай метралогіі.

Раздел I. Агульныя звесткі аб метралагічных сістэмах народаў свету

Тэма 1. Метралогія Старажытнага Рыма.

Сярэдневяковая метралогія

Агульная характарыстыка рымскай сістэмы мер. Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

Гісторыя развіцця і своеасаблівасці метралагічных сістэм у Сярэдневякоўі.

Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

Раздел II. Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X – пачатку XXI ст.

Тэма 2. Народныя адзінкі вымярэння

Меры працягласці, звязаныя з назвамі частак чалавечага цела.

Вызначэнне прасторы і адлегласці на вока і слых.

Народныя адзінкі вымярэння і іх сувязь з працоўнай дзейнасцю чалавека (паляванне, рыбалоўства, земляробства і інш.).

Меры прасторы, звязаныя з перамяшчэннем на запрэжаных жывёлах і часам, затрачаным на выкананне нейкай справы.

Тэма 3. Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X–XVIII стст.

Гісторыя станаўлення і развіцця метралагічных сістэм на беларускіх землях у X–XVIII стст. Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

Тэма 4. Расійскія сістэмы вымярэнняў у канцы XVIII – пачатку XX ст.

Старажытнарускія меры. Расійская метралагічная сістэма ў XVIII – пачатку XX ст. Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

Тэма 5. Метрычная сістэма вымярэнняў

Гісторыя стварэння метрычнай сістэмы вымярэнняў. Лінейныя меры. Меры плошчы. Меры аб'ёму. Меры масы.

ХРАНАЛОГІЯ

Уводзіны

Прадмет, змест і задачы вучэбнай дысцыпліны «Храналогія». Этымалогія тэрміна «храналогія». Астранамічная (матэматычная) храналогія. Гістарычная (тэхнічная) храналогія. Гістарыяграфічны агляд развіцця гістарычнай храналогіі. Асноўныя адзінкі вымярэння часу – суткі, месяц, год. Суткі сідэрычныя (зорныя) і сонечныя. Сярэднія сонечныя суткі. Месяц сінадычны і сідэрычны. Год сонечны (трапічны і сідэрычны). Экліптыка. Знакі задзяка.

Раздзел III. Гістарычная храналогія

Тэма 6. Асноўныя храналагічныя сістэмы народаў свету

Асноўныя храналагічныя сістэмы – год месячны, год сонечны, год месячна-сонечны. Каляндар. Этымалогія тэрміна «каляндар». Каляндар месячны, сонечны, месячна-сонечны.

Паняцце «эра». Эры міфічныя і рэальныя.

Агульны агляд старажытных календароў (старажытны кітайскі каляндар, календары Індыі, каляндар мая і ацтэкаў, каляндар Старажытнага Егіпта, вавілонскі каляндар, старажытнагабрэйскі каляндар).

Гісторыя стварэння і сутнасць мусульманскага календара.

Каляндар Старажытнай Грэцыі. Рэформа Салона. Метонавы цыкл.

Каляндар Старажытнага Рыма. Паходжанне назваў месяцаў.

Тэма 7. Сістэма летазлічэння ўсходніх славян

Агульная характарыстыка сістэмы летазлічэння ўсходніх славян. Паходжанне назваў месяцаў і дзён тыдня.

Асаблівасці ўсходнеславянскай сістэмы вылічэння часу. Сакавіцкі, ультрасакавіцкі, вераснёўскі стылі. Індыкт. Вруцэ-лета. Кола Сонца. Кола Месяца.

Беларускі народны каляндар.

Тэма 8. Юліянскі каляндар

Гісторыя распрацоўкі і прыняцця юліянскага календара. Характэрныя асаблівасці юліянскага календара. Сістэма вызначэння высакоснасці.

Каляндарная рэформа Аўгуста.

Назвы месяцаў года ў юліянскім календары. Недакладнасць юліянскага календара.

Тэма 9. Грыгарыянскі каляндар

Гісторыя распрацоўкі і прыняцця грыгарыянскага календара. Сутнасць грыгарыянскага календара. Сістэма вызначэння высакоснасці.

Недахопы грыгарыянскага календара. Параўнальная характарыстыка юліянскага і грыгарыянскага календароў. Гісторыя выкарыстання юліянскага і грыгарыянскага календароў на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 10. Пераклад, удакладненне і праверка дат у адпаведнасці з сучасным летазлічэннем

Агульная характарыстыка даведачнага матэрыялу для перакладу дат на сучаснае летазлічэнне. Выкарыстанне пры вызначэнні і ўдакладненні дат прыродных з'яў і часу адзначэння рэлігійных свят.

НУМІЗМАТЫКА

Уводзіны

Прадмет, змест і задачы вучэбнай дысцыпліны «Нумізматыка». Этымалогія тэрміна «нумізматыка». Нумізматычнае калекцыяніраванне. Гістарыяграфічны агляд развіцця навуковай нумізматыкі ў Беларусі. Сувязь нумізматыкі з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі (Гісторыя, Археалогія, Музеязнаўства, Этнаграфія, Сфрагістыка, Фалерыстыка і інш.).

Буйнейшыя нумізматычныя зборы ў музеях Беларусі і замежжа. Тэма грошай у літаратуры, мастацтве, фальклоры.

Раздзел I. Асновы агульнай нумізматыкі

Тэма 1. Уласцівасці тавару і функцыі грошай

Вызначэнне паняццяў «тавар», «грошы». Уласцівасці тавару (спажывецкая вартасць, менавая вартасць, вартасць).

Таварагрошы – іх функцыі і роля ў таварным абарачэнні. Даманетныя металічныя сродкі грашовага абарачэння.

Уласцівасці металічных грошай (стабільная менавая вартасць, кампактнасць, фізічнае даўгалецце і інш.). Функцыі грошай.

Тэма 2. Манета.

Матэрыяльныя і знешнія характарыстыкі.

Манеты нерэгулярных эмісій.

Манета ў нумізматычным зборы

Этымалогія тэрміна «манета». Манета як аснова нумізматычнага даследавання. Першыя манеты (Старажытны Кітай, Лідзія, Эгіна).

Грашавая сістэма. Асноўныя, зборныя і дробныя (разменныя) грашавыя адзінкі. Рэальная і намінальная вартасці манеты.

Эканамічны закон грашовага абарачэння Каперніка–Грэшэма.

Матэрыяльныя характарыстыкі манеты. Металы (умоўныя вызначэнні), маса, манетная стапа, манетная проба (залатніковая, каратная, лотавая, метрычная). Лігатура.

Знешнія характарыстыкі манеты (форма, поле, выявы, аверс, рэверс, гурт, легенда, тып і інш.).

Манеты нерэгулярных эмісій. Памятныя (мемарыяльныя), пробныя, данатыўныя, манеты надзвычайных абставін, антыкварныя падробкі, прыватныя грошы, манеты-пераймання, наваробныя манеты, фальшывыя манеты.

Правядзенне чысткі і кансервацыі манет. Навуковая апрацоўка нумізматычных помнікаў. Сістэма вызначэння калекцыйнай вартасці і ступені рэдкасці манет.

Тэма 3. Тэхніка манетнай вытворчасці

Манета як помнік гісторыі тэхнічнай думкі. Агульная характарыстыка вырабу манет тэхнікай ліцця. Агульная характарыстыка тэхнікі ручной чаканкі манет (падрыхтоўчыя работы, выраб манетных пласцін і манетных штэмпеляў, выраб манет, верыфікацыя манет).

Тэхніка вырабу «драцяных» манет. Тэхніка вырабу брактэнтаў. Мехацыя працэсаў вырабу манеты (выкарыстанне шрубавога прэса, паравога рухавіка, электрычнасці). Тэхніка вальцверк. Гурцільная машына. Сучасныя манетаробныя ма-

шыны. Хібнасці пры чаканцы манет (памылкі ў легендзе, гібрыдныя манеты, двайны ўдар, змяшчэнне штэмпеля і інш.).

Тэма 4. Скарбы – помнікі гісторыі і культуры.

Манета ў побыце, звычаях і вераваннях

Скарбы – матэрыяльныя сведчанні шырокараспаўсюджанага да XIX ст. спосабу захавання каштоўнасцей. Скарбы як рэгулятары грашовага абарачэння. Скарбы грашова і грашова-рэчавыя.

Класіфікацыя скарбаў (страчаныя, зваротныя, незваротныя/культавыя ахвяраванні, часовыя, доўгатэрміновыя, надзвычайных абставін, фальшывых манет).

Прынцыпы датавання скарбаў. Аналіз тапаграфіі знаходак скарбаў на тэрыторыі Беларусі. Знаходкі грашовых і грашова-рэчавых скарбаў на тэрыторыі Беларусі.

Захаванне скарбаў у музейных зборах як адзінага комплексу. Буйнейшыя зборы скарбаў у музеях Беларусі. Дзяржаўнае заканадаўства ў дачыненні да скарбаў.

Тэма скарбаў у фальклоры. Антрапаморфныя і зааморфныя сведчанні аб наяўнасці скарбаў. Падзел скарбаў на «злыя» і «добрыя». Захаванне скарбаў добрымі (бялун, купальскі дзядок) і цёмнымі сіламі (палявік, лесавік, дрыгавік, кладавік). Рукапісныя «Траўнікі», «Вызыўныя кнігі», «Роспісы». Тэма скарбаў у літаратурных творах. Манета ў побыце, звычаях і вераваннях. Графіта на манетах і грашовых злітках.

Кашалькі для захавання манет (матэрыял, форма). Знаходкі кашалькоў у культурных слях старажытных гарадоў. Выкарыстанне манет у якасці ўпрыгажэння (падвескі, маністы, завушніцы). Выкарыстанне манет як узнагароджанне, падарунак, у вясельным, паграбальным абрадах, закладка манеты пад вугал падмурка, аздабленне манетамі абразоў, ахвяраванні багам.

Раздзел II. Гісторыя грашовага абарачэння на тэрыторыі Беларусі (канец II – пачатак XXI ст.)

*Тэма 5. Перыяд рымскага дэнарыя
(2-я палова II – 1-я палова V ст.)*

Перыядызацыя гісторыі грашовага абарачэння на тэрыторыі Беларусі.

Асноўныя наміналы перыяду рымскага дэнарыя (дэнарыі, аўрэусы, сестэрцыі). «Бурштынавы» шлях.

Спецыфіка выкарыстання антычных манет на тэрыторыі Беларусі. Спыненне сістэматычнага паступлення антычных манет на тэрыторыю Беларусі – прычыны і наступствы.

Аналіз тапаграфіі знаходак антычных манет на тэрыторыі Беларусі. Знаходкі скарбаў рымскіх манет на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 6. Перыяд куфічнага дзірхама (IX – 80-я гг. X ст.)

Куфічны дзірхам. Паходжанне тэрмінаў «куфічны», «дзірхам». Дзірхамы – першыя паўнаwartасныя грошы на тэрыторыі Беларусі. Грашовая тэрміналогія (нагата, куна, рэзана, векша).

Вызначэнне і характарыстыка асобных этапаў у перыядзе куфічнага дзірхама (IX ст. – 833; 833–900; 900–938; 938–980-я гг.). Спыненне сістэматычнага паступлення куфічнага дзірхама на тэрыторыю Беларусі – прычыны і наступствы. Выкарыстанне дзірхамаў у ювелірных вырабах.

Аналіз тапаграфіі знаходак куфічных дзірхамаў на тэрыторыі Беларусі. Знаходкі скарбаў куфічных дзірхамаў на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 7. Перыяд заходнееўрапейскага дэнарыя (канец X – 60-я гг. XI ст.)

Заходнееўрапейскія дэнарыі, іх мясцовыя назвы. Аналіз тапаграфіі знаходак заходнееўрапейскіх дэнарыяў на тэрыторыі Беларусі. Спыненне сістэматычнага паступлення заходнееўрапейскіх дэнарыяў на тэрыторыю Беларусі – прычыны і наступствы.

Візантыйская чаканка (намісмы, міліярысіі, фолісы).

Першыя манеты Русі – златнікі і срэбранікі.

Знаходкі скарбаў перыяду заходнееўрапейскага дэнарыя на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 8. Безманетны перыяд (другі) (канец XI–XIII ст.)

Выкарыстанне ў грашовым абарачэнні зліткаў (грыўні-рублі, палціны). Кіеўскі, наўгародскі, літоўскі тыпы зліткаў.

Грашова-вагавая сістэма. Грыўня як вагавая адзінка для срэбра.

Узгадванне грашовых тэрмінаў у пісьмовых крыніцах.

Аналіз тапаграфіі знаходак зліткаў на беларускіх землях.

Знаходкі скарбаў безманетнага перыяду на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 9. Перыяд пражскага гроша (XIV–XV стст.)

Пражскі грош. Беларускія пісьмовыя крыніцы аб пражскім грошы. Мясцовая тэрміналогія (шырокі, добры, прагскі, плоскі, чэскі). Склад скарбаў з пражскімі грошамі на тэрыторыі Беларусі. Аналіз тапаграфіі знаходак пражскага гроша на тэрыторыі Беларусі. Спыненне сістэматычнага паступлення пражскіх грошаў на тэрыторыю Беларусі – прычыны і наступствы.

Лічыльна-грашовая і вагавая сістэмы Вялікага Княства Літоўскага (рубель, палціна, капа, паўкапы, грыўня).

Пачатак складання манетнай сістэмы Вялікага Княства Літоўскага. Выпускі першай уласнай манеты Вялікага Княства Літоўскага – літоўскага дэнарыя (пенязя). Аналіз тапаграфіі знаходак літоўскага дэнарыя на тэрыторыі Беларусі.

Іншаземная манета (шылінгі Лівонскага ордэна, пулы Залатой Арды, ангельскія ноблі (карабельнікі), вугорскія дукаты і інш.) у грашовым абарачэнні на тэрыторыі Беларусі.

Мясцовая тэрміналогія (гатавізна і інш.).

Вагавая сістэма (грыўня, вярдунак, скойц, кварта).

Знаходкі скарбаў перыяду пражскага гроша на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 10. Грашовае абарачэнне ў канцы XV – сярэдзіне XVII ст.

Развіццё манетнай сістэмы Вялікага Княства Літоўскага (літоўскі грош, талер, дукат). Суадносіны рыначных курсаў літоўскага і польскага грошаў. Уніфікацыя манетнай сістэмы па рэформе Стэфана Баторыя (1578–1580). Захаванне традыцыйнай сістэмы ўліку на літоўскія і польскія грошы.

Мясцовая тэрміналогія (асмак, лядскі, польскі, сужоны). Дзейнасць манетных двароў Вялікага Княства Літоўскага. Лічыльна-грашовыя паняцці (капа, паўкапы, рубель, палціна, злоты).

Талер. Мясцовая тэрміналогія (палашнікі, леўкі, талеры ляўковыя, левікі, крыжовыя, рэялы, рэялавыя). Піліпкі (кантрамаркіраваныя талеры і паўталеры) – першыя крэдытныя грошы Вялікага Княства Літоўскага.

Іншаземная манета – дукаты, партугалы, ноблі, шылінгі Лівонскага ордэна, драйпэлькеры Прусіі, торнэры Шатландыі.

Расійская грашовая сістэма XV–XVII стст. Наўгародка (капейка), дзенга (маскоўка), палушка (палова дзенгі). Грашовая рэформа цара Аляксея Міхайлавіча (1654–1663). Яфімкі з «прыкметай».

Лічбавыя паняцці (алтын, грывеннік, палціна, рубель).

Адносіны беларускага рынку да срэбнай і меднай расійскай манеты.

Знаходкі скарбаў XV – сярэдзіны XVII ст. на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 11. Грашовае абарачэнне ў 2-й палове XVII – канцы XVIII ст.

Манетныя двары Вялікага Княства Літоўскага.

Рэформа Яна Казіміра Вазы (1659–1666). Медныя соліды (шэлягі, барацінкі) і білонныя 30-грашовікі (тымфы). Розніца паміж намінальнай і рэальнай вартасцямі меднага соліда і тымфа. Вынікі і наступствы рэформы.

Пераход на біметалічную медна-срэбную грашовую сістэму. Сутнасць паняцця «наддача».

Лічыльныя паняцці.

Грашовыя рэформы 1752, 1766, 1787, 1794 гг. Пачатак грашова-папяровых эмісій Рэчы Паспалітай.

Мясцовая тэрміналогія (курэнцыя, рускія золоты і інш.).

Іншаземная манета – манеты Шведскай Прыбалтыкі, Нідэрландаў, Прусіі, Расіі і інш.

Грашовая рэформа Пятра I (1700–1704). Увядзенне манет новага тыпу і дзесяцярычнай грашова-вагавай сістэмы. Расійская манета на беларускім рынку. Знаходкі скарбаў 2-й паловы XVII – канца XVIII ст. на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 12. Грашовае абарачэнне ў канцы XVIII – кастрычніку/лістападзе 1917 г.

Спецыфіка грашовага абарачэння на тэрыторыі Беларусі. Працяг абарачэння польскіх, літоўскіх і заходнееўрапейскіх манет. Спраба адкрыцця Полацкага манетнага двара.

Плацінавая расійская манетная чаканка. Пачатак чаканкі «вядомай» манеты, імітуючай галандскі дукат (пучковы, лабанчык, арапчык).

Манеты Каралеўства Польскага ў складзе Расійскай імперыі. Манеты Польскага паўстання 1830–1831 гг. Рагачоўскі манетны скарб (1971).

Папяровыя грошы – асігнацыі (1769). Вадзяныя знакі (філігрань). Умовы захавання пакупніцкай здольнасці папяровых грошай.

Грашовая рэформа Я. Ф. Канкрына (1839–1843) і ўвядзенне срэбнага манаметалізму.

Поўнае зліццё грашовай гаспадаркі Беларусі з агульнарасійскай.

Пецярбургскі манетны двор. Размяшчэнне чаканкі расійскай манеты ў замежжы. Працяг выпуску «вядомай» манеты.

Грашовая рэформа С. Ю. Віттэ (1895–1898) і ўвядзенне залатога манаметалізму.

Развіццё крызісных з’яў у эканоміцы Расійскай імперыі (узрастанне тыражоў папяровых эмісій і знешніх пазык, спыненне абмену банкамі папяровых грошай на золата, знікненне з абарачэння залатых, срэбных, медных манет). Выкарыстанне ў абарачэнні папяровых грашовых сурагатаў (паштовых марак).

Дзейнасць Часовага ўрада ў галіне грашовага абарачэння (аблігацыі «Займа свабоды», крэдытныя (думскія) білеты і казначэйскія знакі – «керанкі»). Інфляцыя.

Асаблівасці грашовага абарачэння на тэрыторыі Беларусі ў перыяд Першай сусветнай вайны.

Знаходкі скарбаў канца XVIII – кастрычніка/лістапада 1917 г. на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 13. Грашовае абарачэнне ў савецкі перыяд (кастрычнік/лістапад 1917 – снежань 1991 г.)

Стварэнне Народнага банка РСФСР (1918). «Грашовы голад» і працяг абарачэння грашовых знакаў царскага і Часовага ўрадаў. Першыя савецкія грашовыя эмісіі.

Саўзнакі. Рэформа 1922–1924 гг. Сутнасць і наступствы. Утварэнне Дзяржбанка СССР (1923). Стабілізацыя фінансавага становішча ў краіне. Папяровыя эмісіі, чаканка манет. Грашовае абарачэнне ў канцы 1920-х – 1930-я гг.

Манетныя двары РСФСР і СССР.

Грашовае абарачэнне на тэрыторыі Заходняй Беларусі ў міжваенны перыяд.

Манетная і папяровая вытворчасць грошай у СССР у гады Вялікай Айчыннай вайны (1941–1945).

Грашовае абарачэнне на акупаванай тэрыторыі Беларусі ў часы Другой сусветнай вайны (1939–1945).

Грашовае рэформа 1947 г. Грашовае купюры новага ўзору.

Змена маштабу цэн у 1961 г. Грашовае купюры і манеты новага ўзору.

Памятныя манеты СССР.

Грашовае рэформа 1991 г.

Апошнія грашовае эмісіі ад імя СССР 1991–1992 гг.

Тэма 14. Грашовае абарачэнне Рэспублікі Беларусь (з 1991 г.)

Абвяшчэнне Рэспублікі Беларусь. Самастойныя грашовае сродкі Рэспублікі Беларусь. Разліковыя білеты Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь узору 1992–1999 гг.

Дэнамінацыя разліковых білетаў Нацыянальнага банка ў 1994, 2000 гг. Білеты Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь узору 2000 г.

Мадыфікацыя банкнот у 2010 і 2011 гг.

Дэнамінацыя 2016 г. Білеты Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь узору 2009 г. Серыя разменных манет.

Памятныя манеты Рэспублікі Беларусь.

СФРАГІСТЫКА

Уводзіны

Прадмет, змест і задачы вучэбнай дысцыпліны «Сфрагістыка». Этымалогія тэрмінаў «сфрагістыка» і «сігілаграфія». Гістарыяграфічны агляд. Паходжанне пячаткі. Функцыі пячаткі. Матрыца. Адбітак. Тыпы пячатак.

Спосабы прымацавання пячатак. Пячатка звяслая і прыкладзеная. Форма, колер, выявы, легенда і матэрыял пячатак. Кустодзея. Пячаткі-пломбы. Гема, інталія, камя. Буйнейшыя зборы пячатак у беларускіх музеях.

Раздел I. Беларуская сфрагістыка

Тэма 1. Беларуская пячатка X–XIII стст.

Асноўныя тыпы старажытных усходнеславянскіх пячатак. Знак Рурыкавічаў. Пячаткі архаічнай традыцыі. Пячаткі грэка-рускага тыпу. Пячаткі з рускім добразычлівым надпісам. Пячаткі з надпісам «От Ратибора» і «Днеслово».

Найстаражытныя беларускія пячаткі.

Матэрыял, форма, памеры, спосаб прымацавання, колер, характарыстыка выяў і легенды.

Княжацкія пячаткі. Пячаткі духоўных асоб. Драгічынскія пломбы.

Тэма 2. Беларуская пячатка XIV–XVIII стст.

Фарміраванне тыпу дзяржаўнай пячаткі Вялікага Княства Літоўскага.

Пячаткі беларускіх гарадоў XVI–XVIII стст. Пячатка – адзін з атрыбутаў гарадскога самакіравання. Асноўныя рысы беларускай гарадской пячаткі.

Матэрыял, форма, памеры, колер, выявы, змест і мова легенд.

Гарадская пячатка – крыніца па вывучэнні гарадской геральдыкі.

Пячаткі прыватных асоб.

Тэма 3. Сігілічнае заканадаўства Вялікага Княства Літоўскага

Крыніцы па сігілічным заканадаўстве на беларускіх землях.

Асноўныя кірункі распрацоўкі сігілічнага заканадаўства Вялікага Княства Літоўскага ў XIV–XVIII стст.

Статуты Вялікага Княства Літоўскага 1529, 1566, 1588 гг.

Тэма 4. Агульны агляд гісторыі расійскай пячаткі (XII – пачатак XX ст.)

Пячаткі Ноўгарада, Пскова, Маскоўскага княства.

Княжацкія пячаткі. Пячаткі духоўных асоб. Характарыстыка выяў і легенд.

Пячаткі перыяду ўтварэння цэнтралізаванай дзяржавы. Фарміраванне тыпу дзяржаўнай пячаткі. Гарадская пячатка. Пячаткі цэнтральных і мясцовых дзяржаўных устаноў. Пячаткі вышэйшых службовых асоб.

Пячаткі Расійскай імперыі. Выявы на дзяржаўных пячатках. Вялікая, сярэдняя і малая дзяржаўныя пячаткі. Гарадскія

печаткі. Печаткі цэнтральных і мясцовых дзяржаўных устаноў.
Печаткі прыватных асоб.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Тэма 5. Беларуская пячатка канца XVIII – пачатку XX ст.

Змены ў знешнім выглядзе пячатак, абумоўленыя ўключэннем беларускіх зямель у склад Расійскай імперыі. Уніфікацыя пячатак.

Гарадская пячатка. Пячаткі духоўных устаноў. Пячаткі прыватных асоб.

Беларуская пячатка ў пачатку XX ст.

ФАЛЕРЫСТЫКА

Уводзіны

Прадмет, змест і задачы вучэбнай дысцыпліны «Фалерыстыка». Этымалогія тэрміна «фалерыстыка». Крыніцы фалерыстыкі (узнагародныя знакі, узнагародная дакументацыя, выяўленчыя крыніцы, кінафотадакументы і інш.). Гістарыяграфічны агляд развіцця фалерыстыкі. Сувязь фалерыстыкі з іншымі гістарычнымі дысцыплінамі (нумізматыкай, геральдыкай, сфрагістыкай і інш.).

Спецыяльная тэрміналогія (ордэн, фалера, фалеронім, інсігнія і інш.).

Класіфікацыя ўзнагарод па каштоўнаснай шкале, матэрыяле, форме, спосабе і правілах нашэння, храналагічным прынцыпе, па краінах і інш.

Буйнейшыя фалерыстычныя зборы ў музеях Беларусі.

Раздзел I. Агульная фалерыстыка

Тэма 1. Узнагародная атрыбутыка антычнага свету

Узнагародныя знакі Старажытнай Грэцыі (фалеры).

Сістэма ўзнагарод Рымскай імперыі. Вянцы (кароны) – узнагароды за ваенныя і грамадзянскія заслугі. Стужкі да карон, узнагародныя ланцугі, бранзалеты, дзіды, фіялы, фалеры і інш.

Традыцыя калектыўных узнагарод. Сігны, сцягі.

Тэма 2. Манаскія, духоўна-рыцарскія і свецкія ордэны

Ордэн як манаская ці духоўна-рыцарская арганізацыя.

Узнікненне хрысціянскага манаства. Кляштары.

Манаскія ордэны бенедыкцінцаў, цыстэрцыянцаў, бернар-дзінцаў. Ключіная рэформа. Сутнасць і наступствы.

Мэта стварэння жабрацкіх манаскіх ордэнаў: францысканцаў, дамініканцаў, аўгусцінцаў, кармелітаў. Ордэн езуітаў. Мэта стварэння і дзейнасць. Манаскія ордэны – актыўныя ўдзельнікі крыжовых паходаў.

Мэты заснавання і структура манаска-рыцарскіх ордэнаў. Буйнейшыя манаска-рыцарскія ордэны: Мальтыйскі ордэн, ордэн Тампліераў, Тэўтонскі ордэн.

Масонства (франкмасонства) – таёмнае рэлігійна-этычнае таварыства.

Тэма 3. Ордэн – узнагародны знак за вайсковыя і грамадзянскія заслугі. Медаль

Пераемнасць паміж манаскімі, манаска-рыцарскімі і свецкімі ордэнамі.

Агульная характарыстыка і асаблівасці свецкіх ордэнаў. Статут, ступені, стужка (ланцуг), дэвіз, правілы нашэння знака ордэна. Гісторыя ўзнікнення і правілы нашэння ордэнскай зоркі.

Медаль. Гісторыя ўзнікнення і выкарыстання. Тэхніка вырабу. Віды медалёў (мемарыяльныя, юбілейныя, узнагародныя). Тэматычная класіфікацыя медалёў.

Раздзел II. Узнагародныя сістэмы краін свету

Тэма 4. Узнагародныя сістэмы Вялікабрытаніі, Гальшцініі, Гішпаніі, Даніі, Прусіі, Францыі, Швецыі

Вялікабрытанія. Ордэн Падвязкі. Гісторыя заснавання (1348/50). Паходжанне назвы ордэна. Знакі ордэна, дэвіз.

Ордэн Лазні. Гісторыя заснавання (1399). Паходжанне назвы. Знак ордэна, дэвіз.

Гішпанія. Ордэн Залатога руна. Гісторыя заснавання (1429). Паходжанне назвы ордэна. Знакі ордэна, дэвізы.

Данія. Ордэн Слана. Гісторыя заснавання (1458, 1462). Паходжанне назвы ордэна. Знак ордэна, дэвіз.

Прусія. Ордэн Жалезнага крыжа. Гісторыя заснавання (1812). Знак ордэна.

Францыя. Ордэн Святога Духа. Гісторыя заснавання (1579).
Знак ордэна.

Ордэн Ганаровага легіёна. Гісторыя заснавання (1802). Знакі ордэна, дэвіз.

Швецыя. Ордэн Серафімаў. Знакі ордэна, дэвіз.

Ваенны ордэн Мяча. Знакі ордэна, дэвіз.

Ордэн Палярнай зоркі. Знак ордэна, дэвіз, ступені.

Тэма 5. Узнагародная сістэма Рэчы Паспалітай

Традыцыі ўзнагароджвання за вайсковыя і цывільныя заслугі ў Вялікім Княстве Літоўскім.

Асаблівасці палітычнай сістэмы Рэчы Паспалітай, якія тармазілі пачатак фарміравання ўласнай узнагароднай сістэмы краіны.

Гісторыя няўдалай спробы заснавання ордэна Бязгрэшнага Зачацця Дзевы Марыі. Статут, знак ордэна, ланцуг (стужка), дэвіз.

Ордэн Белага арла. Гісторыя заснавання (1705–1713). Ордэн Белага арла – найвышэйшы ўзнагародны знак. Статут, знак ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, правілы нашэння.

Ордэн Святога Станіслава. Гісторыя заснавання ордэна (1765). Статут, знак ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, правілы нашэння.

Ордэн Вайсковага крыжа (ордэн «Virtuti Militari»). Гісторыя заснавання ордэна (1792). Статут, знакі ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння.

Узнагародныя медалі Рэчы Паспалітай. Прызначэнне, знешні выгляд.

Узнагароды часоў паўстання 1794 г.

Тэма 6. Узнагародная сістэма Расіі (да 1917)

Традыцыі ўзнагароджвання за ваенныя і цывільныя заслугі ў Расіі. «Залатыя».

Ордэн Святога апостала Андрэя Першазванага. Гісторыя заснавання ордэна (1698/99). Ордэн Андрэя Першазванага – найвышэйшы ордэн краіны. Статут, знак ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Святой вялікапакутніцы Кацярыны. Гісторыя заснавання ордэна (1714). Статут, знакі ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння.

Ордэн Святога дабравернага Аляксандра Неўскага. Гісторыя заснавання ордэна (1725). Статут, знак ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, правілы нашэння.

Вайсковы ордэн Святога вялікапакутніка і перамоганосца Георгія. Гісторыя заснавання ордэна (1769). Ордэн Святога Георгія – найвышэйшы ваенны ордэн краіны. Статут, знакі ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння. Поўныя кавалеры ордэна.

Сістэма георгіеўскіх узнагарод. Пяць баявых афіцэрскіх залатых крыжоў, знак узнагароды Ваеннага ордэна (Георгіеўскі крыж), медаль «За храбрасць» (георгіеўскі медаль), георгіеўскія адрозненні для вайсковых частак (георгіеўскія сцягі і трубы), цямляк з георгіеўскай стужкай і эмалевы крыжык.

Ордэн Святога раўнаапостальскага князя Уладзіміра. Гісторыя заснавання ордэна (1782). Статут, знакі ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння.

Ордэн Святой Ганны. Гісторыя заснавання ордэна (1735). Увядзенне ордэна ва ўзнагародную сістэму Расіі (1797). Статут, знакі ордэна, ордэнская зорка, стужка, дэвіз, ступені, правілы нашэння.

Ордэн Святога Іаана Іерусалімскага. Увядзенне ордэна ва ўзнагародную сістэму Расіі (1798). Статут, знакі ордэна, ордэнская зорка, стужка, ступені, правілы нашэння.

Увядзенне ва ўзнагародную сістэму Расійскай імперыі ордэнаў Белага арла, Святога Станіслава і Вайсковага крыжа (1831). Асаблівасці расійскіх варыянтаў гэтых ордэнаў.

Узнагародныя медалі.

Тэма 7. Узнагароды Белага руху

Спецыфічныя ўмовы фарміравання ўзнагароднай сістэмы Белага руху.

Узнагародныя знакі Белага руху (знак 1-га Кубанскага (Лядовага) паходу, ордэн Свяціцеля Мікалая Цудатворцы, Крыж (ордэн) Архангела Міхаіла і інш.).

Калектыўныя ўзнагароды (сцягі, трубы).

Знакі (крыжы) рускай арміі, заснаваныя ў эміграцыі.

Тэма 8. Узнагароды БНР і беларускай эміграцыі

Спраба стварэння ўласнай дзяржаўнай сістэмы ўзнагарод Беларускай Народнай Рэспублікі. Крыж Пагоні, Полацкі

Беларускі Крыж (Беларускі Крыж Святой Ефрасінні Полацкай).

Узнагародныя знакі Беларускай Цэнтральнай Рады (1944). Ордэн «Залаты Крыж Заслугі з мечамі», ордэн «Залаты Крыж Заслугі», ордэн «Срэбны Крыж Заслугі з мечамі», ордэн «Срэбны Крыж Заслугі», ордэн «Жалезны Крыж Заслугі з мечамі», ордэн «Жалезны Крыж Заслугі».

Узнагародныя знакі Рады БНР у эміграцыі (1949–1952). Ордэн Пагоні, вайсковы ордэн Жалезнага Рыцара, ордэн «Медаль Партызана».

Узнагароды Беларускай Цэнтральнай Рады ў эміграцыі (1976). Ордэн «Пагоня – Жыве Беларусь!», медаль «Крыж Заслугі Б.К.А.», медаль «Беларускія ветэраны на чужыне».

Тэма 9. Узнагародная сістэма Польшчы (1919–1939).

Аднаўленне ордэнаў «Virtuti Militari» /5 класаў/ (1919) і Белага арла (1921). Заснаванне новых узнагарод: ордэн Адраджэння Польшчы /5 класаў/ (1921); Крыж Храбрых (1920), Крыж Польскіх легіянераў з Амерыкі (1920), Сілезскі Крыж на стужцы Доблесці і Заслугі /2 ступені/ (1921), Крыж Заслугі войск Цэнтральнай Літвы (1922/26), Крыж Заслугі /3 ступені/ (1923), Крыж Заслугі «За храбрасць» (1928), Крыж Незалежнасці /з мечамі і без мечаў/ (1930), Ваенны Добраахвотніцкі Крыж за вайну 1918–1921 (1939) /выпуск не адбыўся/.

Тэма 10. Узнагародная сістэма Германіі часоў Другой сусветнай вайны (1939–1945)

Аднаўленне ў Германіі ордэна Жалезнага крыжа (1939). Іспанскі Крыж (1939), Крыж славы Легіёна Кондар (1939), Крыж «За ваенныя заслугі» (1939), Нямецкі Крыж (1941).

Узнагародныя медалі і знакі.

Тэма 11. Узнагародная сістэма СССР

Гісторыя фарміравання, спецыфічныя рысы савецкай узнагароднай сістэмы.

Ордэн Чырвонага Сцяга РСФСР. Гісторыя заснавання ордэна (1918). Статут, знакі ордэна, правілы нашэння.

Заснаванне ордэна Чырвонага Сцяга СССР (1924). Кавалеры ордэна.

Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга РСФСР. Гісторыя заснавання ордэна (1920). Статут, знак ордэна, правілы нашэння.

Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга БССР. Гісторыя заснавання ордэна (1924). Статут, знак ордэна, правілы нашэння.

Заснаванне ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга СССР (1928). Кавалеры ордэна.

Ордэн Леніна. Гісторыя заснавання ордэна (1930). Ордэн Леніна – вышэйшы ордэн СССР. Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Вышэйшая ступень адзнакі – званне Героя Савецкага Саюза. Гісторыя заснавання (1934). Палажэнне. Медаль «Залатая Зорка» (1939). Кавалеры вышэйшага звання.

Ордэн Чырвонай Зоркі. Заснаванне ордэна (1930). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн «Знак Пашаны» (з 1988 – ордэн Пашаны). Заснаванне ордэна (1935). Статут, знакі ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Вышэйшая ступень адзнакі – званне Героя Сацыялістычнай Працы. Гісторыя заснавання (1938). Палажэнне. Медаль «Серп і Молат» (1940). Кавалеры вышэйшага звання.

Першыя савецкія медалі (1938). Медалі «XX год Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі», «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За працоўную доблесць», «За працоўную адзнаку».

Узнагароды часоў Вялікай Айчыннай вайны (1941–1945 гг.)

Ордэн Айчыннай вайны. Заснаванне ордэна (1942). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна. Аднаўленне ордэна як памятнай узнагароды (1985).

Ордэн Суворова. Заснаванне ордэна (1942). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Кутузава. Заснаванне ордэна (1942). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Аляксандра Неўскага. Заснаванне ордэна (1942). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Багдана Хмяльніцкага. Заснаванне ордэна (1943). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медаль «Партызану Айчыннай вайны» (1943).

Ордэн «Перамога». Заснаванне ордэна (1943). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Славы. «Салдацкі» ордэн. Заснаванне ордэна (1943). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Поўныя кавалеры ордэна.

Навацыі ва ўзнагароднай сістэме ў 1943 г.

Ордэн Ушакова. Заснаванне ордэна (1944). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Нахімава. Заснаванне ордэна (1944). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медалі Ушакова і Нахімава (1944).

Званне і ордэн «Маці-гераня». Заснаванне ордэна (1944). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн «Мацярынская слава». Заснаванне ордэна (1944). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медалі «За абарону Адэсы», «За абарону Севастопаля», «За абарону Ленінграда», «За абарону Сталінграда», «За абарону Масквы», «За абарону Каўказа», «За абарону Савецкага Запаляр'я», «За абарону Кіева»;

«За ўзяцце Будапешта», «За ўзяцце Кенігсберга», «За ўзяцце Вены», «За ўзяцце Берліна»;

«За вызваленне Белграда», «За вызваленне Варшавы», «За вызваленне Прагі»;

«За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.», «За доблесную працу ў Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.», «За перамогу над Японіяй».

Узнагароды пасляваеннага часу

Узнагародныя медалі.

Ордэн Кастрычніцкай Рэвалюцыі. Заснаванне ордэна (1967). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн «За службу Радзіме ва Узброеных Сілах СССР». Заснаванне ордэна (1974). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Дружбы народаў. Заснаванне ордэна (1972). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Працоўнай Славы. Заснаванне ордэна (1974). Статут, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн «За асабістую мужнасць». Заснаванне ордэна (1988). Статут, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ганаровыя званні «Горад-герой» (1965), «Крэпасць-герой» (1965). Ганаровыя званні СССР.

Тэма 12. Узнагародная сістэма Рэспублікі Беларусь

Гісторыя фарміравання, спецыфічныя рысы ўзнагароднай сістэмы Рэспублікі Беларусь.

Медаль Францыска Скарыны. Заснаванне медаля (1988).

Закон Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўных узнагародах Рэспублікі Беларусь» (1995).

Найвышэйшая ступень адзнакі – званне «Герой Беларусі». Заснаванне звання (1995). Палажэнне. Медаль Героя Беларусі.

Героі Беларусі.

Ордэн Айчыны. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Воінскай Славы. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Кастуся Каліноўскага. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Скасаванне ордэна (2004).

Ордэн Францыска Скарыны. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Маці. Заснаванне ордэна (1995). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Медаль «За адвагу» (1995) і інш.

Ордэн «За службу Радзіме». Заснаванне ордэна (1997). Палажэнне, знакі ордэна, ступені, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн «За асабістую мужнасць». Заснаванне ордэна (1997). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Пашаны. Заснаванне ордэна (1997). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Дружбы народаў. Заснаванне ордэна (2002). Палажэнне, знак ордэна, правілы нашэння. Кавалеры ордэна.

Ордэн Працоўнай славы (2015). Кавалеры ордэна.

Ордэн «За ўмацаванне міру і дружбы» (2016). Кавалеры ордэна.

Узнагародныя медалі. Ганаровыя званні.

Закон Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўных узнагародах Рэспублікі Беларусь» (2004).

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ «АНАМАСТЫКА»**

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінар. заняткі		
Уводзіны	2			
Раздзел I. Антрапаніміка				
<i>Тэма 1.</i> Найменне асобы: узнікненне, функцыі і шматкампанентнасць	2		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 2.</i> Усходнеславянская імёнаслоўная сістэма	2		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 3.</i> Беларуская імёнаслоўная сістэма ў XIV – пачатку XX ст.	2			
<i>Тэма 4.</i> Беларуская імёнаслоўная сістэма ў XX – пачатку XXI ст.	2	2		
<i>Тэма 5.</i> Мянуска: прычыны ўзнікнення, класіфікацыя	1			
<i>Тэма 6.</i> Псеўданім: прычыны ўзнікнення, класіфікацыя	1			
Раздзел II. Тапаніміка				
<i>Тэма 7.</i> Тапонімы – помнікі гісторыі і культуры Беларусі	2	2		
<i>Тэма 8.</i> Гідронімы: спецыфіка ўтварэння і класіфікацыя	2			
<i>Тэма 9.</i> Айконімы: спецыфіка ўтварэння і класіфікацыя	2	2		
<i>Тэма 10.</i> Урбананімы: спецыфіка ўтварэння і класіфікацыя. Афіцыйная і неафіцыйная ўрбананімія	2		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
Раздзел III. Этнаніміка				
<i>Тэма 11.</i> Этнанімы: спецыфіка ўтварэння і класіфікацыя	2		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 12.</i> Этнанімы – помнікі гісторыі і культуры Беларусі	2	2		
Разам...	24	8	8	

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА
ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ «ГЕРАЛЬДЫКА»**

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінары, заняткі		
Уводзіны	2			
Раздзел I. Агульная геральдыка				
<i>Тэма 1.</i> Складовыя часткі герба	6	6	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 2.</i> Асноўныя правілы распрацоўкі і апісання гербоў	2	2		
Раздзел II. Гісторыя развіцця беларускай геральдыкі				
<i>Тэма 3.</i> Прыватнаўласніцкія і тэрытарыяльныя гербы на беларускіх землях у XIV–XVIII стст.	4	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 4.</i> Развіццё расійскай геральдыкі ў XVIII – пачатку XX ст. (агульны агляд)	2		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 5.</i> Геральдыка Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XX ст.	2	2		
<i>Тэма 6.</i> Геральдыка Беларусі ў 1918–1991 гг.	2			
<i>Тэма 7.</i> Геральдыка Беларусі ў канцы XX – пачатку XXI ст.	2	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 8.</i> Вексілагія (агульны агляд)	2	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
Разам...	24	16	10	

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
«МЕТРАНАЛОГІЯ І ХРАНАЛОГІЯ»**

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінар. заняткі		
Метралогія				
Уводзіны	2			
Раздзел I. Агульныя звесткі аб метралагічных сістэмах народаў свету				
<i>Тэма 1.</i> Метралогія Старажытнага Рыма. Сярэдневяковая метралогія	2			
Раздзел II. Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X – пачатку XXI ст.				
<i>Тэма 2.</i> Народныя адзінкі вымярэння		2		
<i>Тэма 3.</i> Метралагічныя сістэмы на беларускіх землях у X–XVIII стст.	2		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 4.</i> Расійскія сістэмы вымярэнняў у канцы XVIII – пачатку XX ст.	2		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 5.</i> Метрычная сістэма вымярэнняў	2			
Храналогія				
Уводзіны	4			
Раздзел III. Гістарычная храналогія				
<i>Тэма 6.</i> Асноўныя храналагічныя сістэмы народаў свету	2	2		
<i>Тэма 7.</i> Сістэма летазлічэння ўсходніх славян	2			
<i>Тэма 8.</i> Юліянскі каляндар	2	1		
<i>Тэма 9.</i> Грыгарыянскі каляндар	2	1		
<i>Тэма 10.</i> Пераклад, удакладненне і праверка дат у адпаведнасці з сучасным летазлічэннем			2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
Разам...	22	6	6	

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
«НУМІЗМАТЫКА»**

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінар. заняткі		
Уводзіны	2			
Раздзел I. Асновы агульнай нумізматыкі				
<i>Тэма 1.</i> Уласцівасці тавару і функцыі грошай	1			
<i>Тэма 2.</i> Манета. Матэрыяльныя і знешнія характарыстыкі. Манеты нерэгулярных эмісій. Манета ў нумізматычным зборы	3	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 3.</i> Тэхніка манетнай вытворчасці	1		2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 4.</i> Скарбы – помнікі гісторыі і культуры. Манета ў побыце, звычаях і вераваннях	1	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
Раздзел II. Гісторыя грашовага абарачэння на тэрыторыі Беларусі (канец II – пачатак XXI ст.)				
<i>Тэма 5.</i> Перыяд рымскага дэнарыя (2-я палова II – 1-я палова V ст.)	1			
<i>Тэма 6.</i> Перыяд куфічнага дзірхама (IX – 80-я гг. X ст.)	1			
<i>Тэма 7.</i> Перыяд заходнееўрапейскага дэнарыя (канец X – 60-я гг. XI ст.)	2			
<i>Тэма 8.</i> Безманетны перыяд (другі) (канец XI – XIII ст.)	2			
<i>Тэма 9.</i> Перыяд пражскага гроша (XIV–XV стст.)	2	2		
<i>Тэма 10.</i> Грашовае абарачэнне ў канцы XV – сярэдзіне XVII ст.	2	2		
<i>Тэма 11.</i> Грашовае абарачэнне ў 2-й палове XVII – канцы XVIII ст.	2	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый

<i>Тэма 12.</i> Грашовае абарачэнне ў канцы XVIII – кастрычніку /лістападзе 1917 г.	2	2		
<i>Тэма 13.</i> Грашовае абарачэнне ў савецкі перыяд (кастрычнік /лістапад 1917 – снежань 1991 г.)	2	2		
<i>Тэма 14.</i> Грашовае абарачэнне Рэспублікі Беларусь (з 1991 г.)		2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
Разам...	24	16	10	

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
«СФРАГІСТЫКА»**

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінар. заняткі		
Уводзіны	2			
Раздзел I. Беларуская сфрагістыка				
<i>Тэма 1.</i> Беларуская пячатка X–XIII стст.	4	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 2.</i> Беларуская пячатка XIV–XVIII стст.	4	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 3.</i> Сігілічнае заканадаўства Вялікага Княства Літоўскага	2	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 4.</i> Агульны агляд гісторыі расійскай пячаткі (XII – пачатак XX ст.)	2	4		
<i>Тэма 5.</i> Беларуская пячатка канца XVIII – пачатку XX ст.	2	2		
Разам...	16	12	6	

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
«ФАЛЕРЫСТЫКА»**

Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
	лекцыі	семінар. заняткі		
Уводзіны	1			
Раздзел I. Агульная фалерыстыка				
<i>Тэма 1.</i> Узнагародная атрыбутыка антычнага свету	1			
<i>Тэма 2.</i> Манаскія, духоўна-рыцарскія і свецкія ордэны	2			
<i>Тэма 3.</i> Ордэн – узнагародны знак за вайсковыя і грамадзянскія заслугі. Медаль	2			
Раздзел II. Узнагародныя сістэмы краін свету				
<i>Тэма 4.</i> Узнагародныя сістэмы Вялікабрытаніі, Гальшцініі, Гішпаніі, Даніі, Прусіі, Францыі, Швецыі	4			
<i>Тэма 5.</i> Узнагародная сістэма Рэчы Паспалітай	4	2		
<i>Тэма 6.</i> Узнагародная сістэма Расіі (да 1917)	6	2		
<i>Тэма 7.</i> Узнагароды Белага руху			1	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 8.</i> Узнагароды БНР і беларускай эміграцыі			1	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 9.</i> Узнагародная сістэма Польшчы (1918–1939)			1	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 10.</i> Узнагародная сістэма Германіі часоў Другой сусветнай вайны			1	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый

				тацый
<i>Тэма 11. Узнагародная сістэма СССР</i>	6	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
<i>Тэма 12 . Узнагародная сістэма Рэспублікі Беларусь</i>	2	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
Разам...	28	8	8	

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

АНАМАСТЫКА

Асноўная

1. Беларуская антрапаніміка : вучэб. дапам. / Г. М. Мезенка (наук. рэд.). – Віцебск : УА «ВДУ імя П. М. Машэрава», 2009. – 254 с.

2. Бірыла, М. В. Тыпалогія і геаграфія славянскіх прозвішчаў / М. В. Бірыла. – Мінск : Навука і тэхніка, 1988. – 67 с.

3. Грушко, Е. А. Словарь фамилий / Е. А. Грушко, Ю. М. Медведев. – Новгород : Три богатыря, 1997. – 590 с.

4. Лемцюгова, В. П. Беларуская айканімія / В. П. Лемцюгова. – Мінск : Навука і тэхніка, 1970. – 158 с.

5. Мезенка, Г. М. Беларуская анамастыка: тапанімія / Г. М. Мезенка. – Мінск : Элайда, 2012. – 260 с.

6. Мезенко, А. М. Имя внутригородского объекта в истории: об урбанонимах Беларуси XVI – нач. XX ст. / А. М. Мезенко. – Минск : Высш. шк., 2003. – 301 с.

7. Мезенко, А. М. Урбанонимия Беларуси / А. М. Мезенко. – Минск : Университетское, 1991. – 166 с.

8. Рылюк, Г. Я. Истоки географических названий Беларуси / Г. Я. Рылюк. – Минск : Веды, 1999. – 235 с.

9. Саламевіч, Я. Слоўнік беларускіх псеўданімаў і крыптанімаў (XVI–XX стст.) / Я. Саламевіч. – Мінск : Мастац. літ., 1983. – 207 с.

10. Слоўнік асабовых імёнаў. – Мінск : Літаратура і мастацтва, 2011. – 240 с.

11. Филиппов, И. С. Ономастика / И. С. Филиппов // Введение в специальные исторические дисциплины. – М., 1990. – С. 199–230.

12. Шур, В. Беларускія ўласныя імёны / В. Шур. – Мінск : Мастац. літ., 1998. – 237 с.

13. Яшкін, І. Я. Слоўнік беларускіх імёнаў / І. А. Яшкін. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2009. – 136 с.

Дадатковая

1. *Барыс, С.* Як у нас клічуць? Беларускія імёны / С. Барыс. – Мінск : Медысант, 2010. – 124 с.
2. *Грушко, Е. А.* Словарь имен / Е. А. Грушко. – Н. Новгород : Русский купец, 1996. – 655 с.
3. *Жучкевич, В. А.* Краткий топонимический словарь Белоруссии / В. А. Жучкевич. – Минск : Изд-во БГУ, 1974. – 447 с.
4. *Жучкевич, В. А.* Общая топонимика / В. А. Жучкевич. – Минск : Выш. шк., 1980. – 287 с.
5. *Лемтюгова, В. П.* Восточнославянская ойконимия апеллятивного происхождения: Названия типов поселений / В. П. Лемтюгова / АН БССР, Ин-т языкознания. – Минск, 1983. – С. 153–194.
6. *Лыч, Л. М.* Назвы зямлі беларускай / Л. М. Лыч. – Мінск : Універсітэцкае, 1994. – 128 с.
7. *Мезенка, Г. М.* Беларуская анамастыка (2000–2015): Бібліяграфічны паказальнік / Г.М. Мезенка. – Віцебск: ВДУ імя П. М. Машэрава, 2016. – 172 с.
8. *Никонов, В. А.* Словарь русских фамилий / В. А. Никонов. – М. : Школа-Пресс, 1993. – 224 с.
9. *Суперанская, А. В.* Словарь русских личных имен / А. В. Суперанская. – М. : Эксмо, 2003. – 540 с.
10. *Тихонов, А. Н.* Словарь русских личных имен / А. Н. Тихонов. – М. : Школа-Пресс, 1995. – 734 с.
11. *Тупиков, Н. М.* Словарь древнерусских личных собственных имён / Н. М. Тупиков. – М. : Языки славянских культур, 2005. – 1032 с.
12. *Шур, В. В.* Уласныя імёны ў часе і прасторы / В. В. Шур. – Мінск : НІА, 2008. – 100 с.
13. *Юрэвіч, У.* Слова жывое, роднае, гаваркое... / У. Юрэвіч. – Мінск : Мастац. літ., 1998. – 282 с.

ГЕРАЛЬДЫКА

Асноўная

1. Аб афіцыйных геральдычных сімвалах: Закон Рэсп. Беларусь, 26 траўня 2012 г., № 384-З // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2012. – № 63, 2/1936.
2. Аб зацвярджэнні эталона Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь і Палажэння аб Дзяржаўным гербе Рэспублікі Беларусь // Збор указаў прэзідэнта і пастаноў Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь. – 1995. – № 17. – С. 7–10.

3. *Адамушко, В. И.* Гербы и флаги Беларуси / В. И. Адамушко, М. М. Елинская. – Минск : Беларусь, 2006. – 253 с.
4. *Адамушко, В. И.* Современная геральдика Беларуси / В. И. Адамушко, М. М. Елинская. – Минск : БелЭн, 2012. – 536 с.
5. *Вилинбахов, Г. В.* История Российского герба и флага / Г. В. Вилинбахов. – СПб. : СПбГУ, филол. фак., 2004. – 128 с.
6. *Винклер, П. П. фон.* Гербы городов, губерний, областей и посадов Российской империи. – Репр. воспроизведение изд. 1890 г. / П. П. фон Винклер. – М.: Планета, 1991. – 222 с.
7. *Белецкий, С. В.* Специальные исторические дисциплины / С. В. Белецкий, И. В. Воронцова, З. В. Дмитриева. – СПб. : Дмитрий Буланин, 2003. – 634 с.
8. *Бурков, В. Г.* Государственная геральдика и вексилология: Россия, СНГ, Европа, Америка / В. Г. Бурков. – СПб. : Эго, 2004. – 472 с.
9. *Заканадаўчыя акты аб дзяржаўнай сімволіцы Рэспублікі Беларусь.* – Мінск : Беларусь, 1994. – 95 с.
10. *Кобрин, В. Б.* Вспомогательные исторические дисциплины / В. Б. Кобрин, Г. А. Леонтьев, Р. А. Шорин. – М. : Просвещение, 1984. – 208 с.
11. *Лакиер, А. Б.* Русская геральдика. – Репр. воспроизведение изд. 1855 г. / А. Б. Лакиер. – М. : Книга, 1990. – 299 с.
12. *Леонтьева, Г. А.* Вспомогательные исторические дисциплины : учебник для студентов высш. учеб. заведений / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин. – М., 2003. – 368 с.
13. *Соболева, Н. А.* Очерки истории Российской символики. От тамги до символов государственного суверенитета / Н. А. Соболева. – М. : Языки славянских культур: Знак, 2006. – 488 с.
14. *Цітоў, А.* Гарадская геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Палымя, 1988. – 205 с.
15. *Цітоў, А.* Геральдыка беларускіх месцаў / А. Цітоў. – Мінск : Палымя, 1998. – 284 с.
16. *Цітоў, А.* Наш сімвал – Пагоня / А. Цітоў. – Мінск : Палымя, 1992. – 40 с.
17. *Цітоў, А.* Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

Дадатковая

1. *Васільеў, Я.* Як ствараўся герб БССР / Я. Васільеў, М. Камінскі // Маладосць. – 1970. – № 1. – С. 93–97.
2. *Грыцкевіч, А.* Яшчэ раз да пытання аб старадаўнім гарадскім гербе Слуцка / А. Грыцкевіч // Беларускі гістарычны часопіс. – 1996. – № 2. – С. 107–112.
3. *Слейгер, С.* Иллюстративная энциклопедия / С. Слейгер. – 2-е изд. ; пер. с англ. И. Жилинской. – М. : ЭКСМО, 2005. – 264 с.
4. *Цітоў, А.* Пячаткі старажытнай Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1993. – 239 с.
5. *Черных, А. П.* Геральдика / А. П. Черных // Введение в специальные исторические дисциплины. – М., 1990. – С. 40–80.
6. *Шаланда, А. І.* Шляхецкая геральдыка Беларусі ў другой палове XVI–XVIII ст.: аўтарэф. ... дыс. канд. гіст. навук / А. І. Шаланда. – Мінск, 2000. – 18 с.
7. *Щелоков, А. А.* Увлекательная геральдика / А. А. Щелоков. – М. : ЭКСМО, 2006. – 352 с.

МЕТРАЛОГІЯ І ХРАНАЛОГІЯ

Асноўная

1. *Белецкий, С. В.* Специальные исторические дисциплины / С. В. Белецкий, И. В. Воронцова, З. В. Дмитриева. – СПб. : Дмитрий Буланин, 2003. – 634 с.
2. *Бойцов, М. А.* Историческая метрология / М. А. Бойцов // Введение в специальные исторические дисциплины. – М., 1990. – С. 147–173.
3. *Васілевіч, У.* Беларускі народны каляндар / У. Васілевіч. – Мінск : Ураджай, 1993. – 79 с.
4. *Вспомогательные исторические дисциплины: сб. задач и упражнений.* – СПб. : С.-Петербург. гос. ин-т культуры, 1992. – Вып. 1. – 93 с.
5. *Гусарова, Т. П.* Хронология / Т. П. Гусарова // Введение в специальные исторические дисциплины. – М., 1990. – С. 174–198.
6. *Каменцева, Е. И.* Хронология / Е. И. Каменцева. – М. : Аспект, 2003. – 160 с.
7. *Леонтьева, Г. А.* Вспомогательные исторические дисциплины : учебник для студентов высш. учеб. заведений / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин. – М., 2003. – 368 с.
8. *Молчанова, Л. А.* Народная метрология / Л. А. Молчанова. – Минск : Наука и техника, 1973. – 83 с.

9. *Кобрин, В. Б.* Вспомогательные исторические дисциплины / В. Б. Кобрин, Г. А. Леонтьев, П. А. Шорин. – М. : Просвещение, 1984. – 208 с.

Дадатковая

1. *Земляробчы каляндар. Абрады і звычаі / склад. А. І. Гурскі.* – Мінск : Навука і тэхніка, 1990. – 404 с.

2. *Климишин, И. А.* Календарь и хронология / И. А. Климишин. – М. : Наука, 1990. – 477 с.

3. *Леонтьева, Г. А.* Вспомогательные исторические дисциплины : учебник для студентов высш. учеб. заведений / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин. – М., 2003. – 368 с.

4. *Лозка, А.* Беларускі народны каляндар / А. Лозка. – Мінск : Полымя, 2002. – 237 с.

5. *Скурат, К. У.* Даўнія беларускія меры / К. У. Скурат. – Мінск : Навука і тэхніка, 1974. – 191 с.

6. *Цыбульский, В. В.* Календарь и хронология стран мира / В. В. Цыбульский. – М. : Просвещение, 1982. – 128 с.

НУМІЗМАТЫКА

Асноўная

1. *Баюра, А.* Денежная реформа 1922–1924 гг. и эмиссии бумажных денег / А. Баюра // Банкаўскі веснік. – 2013. – № 7 [588]. – С. 55–62.

2. *Беляков, А. С.* Нумизматика / А. С. Беляков // Введение в специальные исторические дисциплины. – М., 1990. – С. 81–146.

3. *Грузицкий, Ю.* Первая послевоенная реформа (к 65-летию денежной реформы 1947 г.) / Ю. Грузицкий // Банкаўскі веснік. – 2013. – № 10 [591]. – С. 56–62.

4. *Зварич, В. В.* Нумизматический словарь / В. В. Зварич. – Львов : Вища школа, 1976. – 156 с.

5. *Какареко, В. И.* Монеты Великого Княжества Литовского. 1492–1707 / В. И. Какареко, И. Н. Шталенков. – Минск : Экоперспектива, 2005. – 79 с. : ил.

6. *Какареко, В.* Нумизматическое движение в Беларуси / В. Какареко // Материалы Междунар. нумизмат. конф.: «Музеи банков: цели, задачи, возможности», Минск, 23–25 сент. 2003 г. / Нац. банк Респ. Беларусь. – Банкаўскі веснік [Спецвыпуск]. – 2003. – № 31 [252]. – С. 33–38.

7. *Колабава, І. Н.* Фальшываманетчыкі ў Беларусі XIX ст. (паводле матэрыялаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі) / І. Н. Колабава // Дакументальная спадчына Беларусі XIV–XX стагоддзяў, прысвечаная 75–годдзю Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, 26 чэрв. 2013 г. – Мінск, 2014. – С. 24–32.

8. *Орлов, А. П.* Бумажные денежные знаки в Беларуси / А. П. Орлов. – Минск : Минская фабрика цветной печати. – 696 с.

9. *Потин, В. М.* Введение в нумизматику / В. М. Потин // Труды Государственного Эрмитажа. – Т. XXVI. – Вып. 6. – Л., 1986. – С. 69–162.

10. *Потин, В. М.* Монеты. Клады. Коллекции: очерки нумизматики / В. М. Потин. – СПб. : Искусство–СПб., 1992. – 303 с.

11. *Рябцевич, В.* Клады: атрибуция, классификация, интерпретация / В. Рябцевич // Банкаўскі веснік. – 2005. – № 22 [315]. – С. 54–60.

12. *Рябцевич, В. Н.* Нумизматика Беларусі / В. Н. Рябцевич. – Минск : Полымя, 1995. – 687 с.

13. *Сидорович, В.* Малечский клад римских денариев (Основные итоги исследования) / В. Сидорович // Pieniądz i systemy monetarne : wspólne dziedzictwo Europy : Białoruś – Bułgaria – Litwa – Łotwa – Mołdawia – Polska – Rosja – Rumunia – Słowacja – Ukraina : materiały z X Międzynarodowej Konferencji Numizmatycznej, Augustów, 18–21 IX 2012 / Polskie Towarzystwo Numizmatyczne, Zarząd Główny. – Warszawa, 2012. – S. 29–35.

14. Скарбы Нумізматычнага кабінета Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта / уклад. В. Сідаровіч. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2014. – 20 с.

15. *Спасский, И. Г.* Русская монетная система / И. Г. Спасский. – Л. : Аврора, 1970. – 256 с.

16. *Уздеников, В. В.* Монеты России XVIII – начала XX века / В. В. Уздеников. – М. : Мир Отечества, 1994. – 207 с.

17. *Фенглер, Х.* Словарь нумизмата / Х. Фенглер, Г. Гироу, В. Унгер. – М. : Радио и связь, 1982. – 328 с.

Дадатковая

1. *Какарэко, В.* Нумизматика Беларусі. Библиография [Электронный ресурс] / В. Какарэко. – Режим доступа: <http://>

skarbonka.khoz.ru/biblioteka/bibliografiya/99-2005-g-numizmatika-belarusi-bibliografiya-ezhegodnik. – Дата доступа: 10.01.2016.

2. Колобова, И. О денежной терминологии на территории Беларуси во второй четверти XIX в. / И. Колобова // Нумизматические коллекции: наследие исторической Литвы и связанных с ней стран – открытия для просвещения и науки : Международный нумизмат. конф., Вильнюс, 23–25 мая 2012 г. / Нац. музей Литвы. – Vilnius, 2015. – С. 259–265.

3. Мельникова, А. С. Русские монеты от Ивана Грозного до Петра Первого / А. С. Мельникова. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 318 с.

4. Сидорович, В. Новые находки античных монет в Белорусском Понеманье / В. Сидорович // Pieniądz – symbol – władza – wojna : wspólne dziedzictwo Europy : Białoruś – Estonia – Litwa – Łotwa – Polska – Rosja – Rumunia – Słowacja – Ukraina : materiały z IX Międzynarodowej Konferencji Numizmatycznej, Augustów, 8–11 IX 2010 / Polskie Towarzystwo Numizmatyczne, Zarząd Główny. – Warszawa, 2010. – S. 42–52.

5. Сотникова, М. П. Древнейшие русские монеты X–XI веков. Каталог и исследование / М. П. Сотникова – М. : Банки и биржи, 1995. – 320 с.

6. Спасский, И. Г. Русское золото : сб. избр. ст. / И. Г. Спасский. – СПб. : Изд-во Гос. Эрмитажа, 2013. – 392 с.

7. Уздеников, В. В. Объемы чеканки российских монет на отечественных и зарубежных монетных дворах. 1700–1917 / В. В. Уздеников. – М. : Малая Медведица, 1995. – 168 с.

СФРАГИСТИКА

Асноўная

1. Белецкий, С. В. Специальные исторические дисциплины / С. В. Белецкий, И. В. Воронцова, З. В. Дмитриева. – СПб. : Дмитрий Буланин, 2003. – 634 с.

2. Ершевский, Б. Д. Дрогичинские пломбы / Б. Д. Ершевский // Вспомогательные исторические дисциплины. – 1985. – Вып. 17. – С. 36–57.

3. Каменцева, Е. И. Русская сфрагистика и геральдика / Е. И. Каменцева, Н. В. Устюгов. – М. : Высш. шк., 1974. – 264 с.

4. Леонтьева, Г. А. Вспомогательные исторические дисциплины : учебник для студентов высш. учеб. заведений / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин. – М., 2003. – 368 с.

5. *Цітоў, А.* Пячаткі гарадоў Беларусі / А. Цітоў // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1977. – № 2. – С. 25–27.

6. *Цітоў, А.* Пячаткі старажытнай Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1993. – 239 с.

7. *Цітоў, А.* Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

8. *Янин, В. Л.* Актовые печати Древней Руси X–XV вв. / В. Л. Янин. – М. : Наука, 1970. – Т. 1. – 326 с. ; Т. 2. – 367 с.

Дадатковая

1. *Ліцвінаў, В. А.* Пячатка эпохі Кіеўскай Русі / В. А. Ліцвінаў // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1980. – № 2. – С. 42.

2. *Соболева, Н. А.* Очерки истории Российской символики. От тамги до символов государственного суверенитета / Н. А. Соболева. – М. : Языки славянских культур: Знак, 2006. – 488 с.

3. Статут Вялікага Княства Літоўскага. 1588: Тэксты. Даведкі. Каментарыі. – Мінск : БелСЭ, 1989. – 573 с.

4. *Харашкевіч, А. Л.* Полацкія пячаткі XV ст. / А. Л. Харашкевіч // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1974. – № 1. – С. 26–30.

5. *Хорошкевич, А. Л.* Печати полоцких грамот XIV–XV вв. / А. Л. Хорошкевич // Вспомогательные исторические дисциплины. – 1972. – Т. 4. – С. 128–146.

6. *Цітоў, А.* Гарадская геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1988. – 205 с.

7. *Цітоў, А.* Геральдыка беларускіх месцаў / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1998. – 41 с.

8. *Цітоў, А.* Наш сімвал – Пагоня / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1992. – 40 с.

ФАЛЕРЫСТЫКА

Асноўная

1. *Бурков, В. Г.* Фалеристика / В. Г. Бурков. – Л. : Изд. центр РГГУ, 2000. – 164 с.

2. *Всеволодов, И. В.* Беседы о фалеристике. Из истории наградных систем / И. В. Всеволодов. – М. : Наука, 1990. – С. 3–48, 41–117, 262–305.

3. Дуров, В. А. Русские и советские боевые награды / В. А. Дуров. – М. : Внешторгиздат, 1989. – 107 с.

4. Исаева, И. К. Награды Республики Беларусь / И. К. Исаева. – Минск : Беларусь, 2007. – 120 с.

5. О государственных наградах Республики Беларусь: Закон Респ. Беларусь, 18 мая 2004 г. / Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2004. – № 88. – С. 15–32.

6. Колесников, Г. А. Ордена и медали СССР / Г. А. Колесников, А. М. Рожков. – М. : Воениздат, 1983. – 299 с.

9. Смыслов, О. С. Загадки советских наград. 1918–1991 годы / О. С. Смыслов. – М. : Вече, 2005. – 352 с.

11. Тетерник, А. В. Наградная система Беларуси / А. В. Тетерник // Армия. – 2001. – № 3. – С. 4–5.

12. Узнагароды Рэспублікі Беларусь / уклад. І. К. Ісаева. – Мінск: Беларусь, 2004. – 96 с.

Дадатковая

1. Бурков, В. Г. Историография отечественных фалеронимов и фалеристики / В. Г. Бурков. – Л. : ЛГУ, 1990. – 88 с.

2. Аб дзяржаўных узнагародах Рэспублікі Беларусь: Закон Рэсп. Беларусь, 13 крас. 1995 г. // Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. – 1995. – № 22–23. – Арт. 304.

3. Аб зацвярджэнні Палажэння аб званні «Герой Беларусі», ордэнах, медалях і ганаровых званнях Рэспублікі Беларусь: Закон Рэсп. Беларусь, 2 чэрв. 1997 г. // Ведамасці Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. – 1997. – № 24. – Арт. 461.

4. Косарева, А. В. Искусство медали / А. В. Косарева. – М. : Просвещение, 1977. – 127 с.

5. Кузнецов, А. О Белой армии и ее наградах 1917–1922 гг. / А. Кузнецов. – М. : Столица, 1991. – 45 с.

6. Российские императорские и царские ордена в собрании Государственного исторического музея. – М. : ГИМ, 2003. – 159 с.

7. Спасский, И. Г. Иностранные и русские ордена до 1917 года / И. Г. Спасский. – СПб. : Дорваль, 1993. – 142 с.

8. Аб зацвярджэнні апісання ордэнаў, медалёў і нагрудных знакаў да ганаровых званняў Рэспублікі Беларусь: Указ Прэзідэнта Рэсп. Беларусь, 6 верас. 1999 г. // Збор дэкрэтаў, указаў прэзідэнта і пастанаў урада Рэспублікі Беларусь. – 1999. – № 25. – Арт. 707.

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Вучэбная работа студэнтаў накіравана на засваенне лекцыйнага матэрыялу, а таксама на самастойны пошук і падрыхтоўку інфармацыйных матэрыялаў па гісторыі заснавання і дзейнасці беларускіх музеяў.

Найбольш дзейснымі педагагічнымі метадыкамі і тэхналогіямі, што накіроўваюць студэнтаў да пошуку і выкарыстання ведаў, садзейнічаюць набыццю вопыту самастойнага вырашэння задач, адносяцца:

- гісторыка-тэматычны падыход;
- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусіі, дыялогі, абмен думкамі і інш.).

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынжавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Замацаванне атрыманых ведаў мае працяг пры праходжанні вучэбнай і вытворчай практыкі ў музеях краіны, напісанні курсавой і дыпломнай работы па дадзенай дысцыпліне.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа студэнтаў арганізуецца ў адпаведнасці з вучэбным планам. Прадугледжваюцца такія формы, як падрыхтоўка студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў на адпаведную тэматыку, падрыхтоўка прэзентацый, складанне бібліяграфічных спісаў і інш.

Кантроль за выкананнем самастойнай работы з'яўляецца бягучым і рэалізуецца праз электронную пошту, індывідуальныя кансультацыі, на семінарскіх і лекцыйных занятках, а таксама ў час правядзення экзамену.

Выкладчык-прадметнік знаёміць студэнтаў са спецыфікай выканання самастойнай работы і спосабамі яе кантролю на ўводнай лекцыі па вучэбнай дысцыпліне.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Вучэбнае выданне

СПЕЦЫЯЛЬНЫЯ ГІСТАРЫЧНЫЯ ДЫСЦЫПЛІНЫ

*Вучэбная праграма
ўстановы вышэйшай адукацыі
на вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны
(на напрамках)*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар Л. М. Мельнік

Падпісана ў друк 2019. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 3,02. Ул.-выд. арк. 1,94. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.